

בימים אלה נשלמות החזרות להצגתו של המחזה **הנון של ראש העיר ירושלים** בתאטרון "החאן" בירושלים בבימויו של רוני ניניו.

שמות המשתתפים:

ראש העיר - אריה צ'רנר; אליעזר דוד ירדן - יוסי עיני; המנחה - יונתן מילר.

הנון של ראש העיר ירושלים מחזה בשבע תמונות

מחזה אידיאי בנושא אמונה, ובזה הוא שונה מכל מה שכתבתי, עוסק במוצהר באחד השורשים המרכזיים של ההוויה הישראלית. עיקרו מאבק בין ראש העיר ירושלים ובין אב שכול דתי. בשעתו גם לא עלה בדעתי להגיש אותו לתיאטרון לשם הצגה.

קראתי בו עכשיו, והרגשתי שהוא קרוב אלי הרבה יותר משהנחתי קודם, ולו משום שמאחורי המאבק האידיאי מסתתרים שני מיני כאב אנושי שקשה לא להזדהות איתם, עם שניהם, על אף ואולי בגלל סימני הטירוף שבהם. הרגשתי גם שמאחורי הדברים מסתתר – כך נדמה לי לפחות – מתח גדול, והנה הוא כאן, אחרי מלאכת שכתוב כבדה.

הדמויות:

ראש העיר ירושלים

אליעזר דוד ירדן

המנחה

קול של פייבל, בכיר במפלגה, וגם קולות קהל

מקום וזמן:

עיקר המחזה בחדרו של ראש העיר ירושלים, עם דלת כניסה ראשית ועם דלת אחורית צרה. התמונות האחרונות – על כמה באולם כינוסים גדול. הזמן הוא טרם מלחמת ששת הימים.

תמונה ראשונה

בחוץ יורד גשם, והאור בא מן החלון בלבד, אפור מאוד. ראש העיר יושב אל שולחנו, נתקף כאב חזק. במשך הרגעים הראשונים מצלצל ללא הרף אחד הטלפונים שעל השולחן, פוסק רגע ושוב מצלצל. הוא רוכן אל מכשיר הקשר שעל השולחן, כאילו לומר משהו, לקרוא לעזרה, ומיד חוזר ומזדקף

ראש העיר: מרים בכל זאת את האפרכסת, שומע מה ששומע, ובלחש לא! סוגר

הטלפון מצלצל שוב

ראש העיר: מרים לא! שומע מה ששומע מה את לא מבינה? אף אחד! סוגר ואל

עצמו לא לצאת מהכלים!

הטלפון מצלצל שוב

ראש העיר: בטלפון, בהתאפקות ולאט-לאט אני לא אוכל לקבל אותו עכשיו, בקשי

ממנו סליחה בשמי, בקשי ממנו סליחה ותקבעי לו פגישה מחר, שעה. תני לו

מחר שעה שלמה. סוגר, נושם עמוק, ואל עצמו יותר טוב ובכל זאת משונה.

הטלפון מצלצל שוב

ראש העיר: בטלפון מה זה נקרא מה לעשות?! תשתו אותם! את המים, אלא

את מה, את הדם שלי?! גם מי שיטפונות הם מים. מה השאלות האלה?

תעשו מה שצריך! אלה לא השיטפונות הראשונים בירושלים בחורף. מערכת

הניקוז שתומה לא מהיום. סוגר ושוב בטלפון אל תעבירי אלי שום טלפון. הו

לא, ודאי שלא תכניסי אף אחד! בא במיוחד מתל אביב? תגירי לו שאני

באתי מירושלים. סוגר, נושם עמוקות, רווח לו קצת אף פעם לא הייתי חולה.

אפילו רופא משלי אין לי.

בחוץ מאירה פתאום שמש מתוך העננים הכבדים, וקרני אור כתומות-סגולות נכנסות

דרך החלון פנימה

ראש העיר: מבחין באור מה? עומד שמש. הולך אל החלון אני צריך קצת אוויר,

סגור מדי. רק קצת אוויר... תנועותיו כבדות, הוא מגיע אל החלון, פותח אותו,

גשם ורוח מצליפים בפניו גשם, עם השמש. נסוג, מיד חוזר נגד הרוח וסוגר את

החלון ובכל זאת, הרבה יותר טוב. עכשיו זה באמת עובר. מסתכל בעצמו אני

רטוב. מסתכל לעבר דלת הכניסה אף אחד לא צריך לדעת כלום. אתה נעשה

חולה באמת כשיודעים שאתה חולה.

דופקים בהיסוס רב בדלת האחורית הצרה, ושוב דופקים, בנחישות. ראש העיר לא זז

ממקומו על יד החלון

ירדן: נכנס, לאט, במבוכה, לכוש במעיל גדול, משאיר את הדלת פתוחה מאחוריו, פוסע פנימה, פוסע ועוצר, פוסע ועוצר, עד שעומד מול שולחנו הריק של ראש העיר. מדבר אל עצמו במין מלמול, ביבושת. שעה שהוא מדבר מכסים העננים בחוץ את השמש, והאור בחדר נעשה כהה זכור אותו, אלוקים, שלא יאבד, שלא יהיה כלא היה. מה ערך לזיכרון שאני זוכר אותו? גם זה... עוד מעט גם אני מה. זכור אותו. במלחמת גאולת עם ישראל נפל, בירושלים נפל, והלוא עם ישראל וירושלים מה הם ולא הבטחתך וקידוש שמך, נשימה אחת מנשמות אפך. צרור אותו וקיים אותו תחת כנפיך, אתה אינך גוף, אצלך הם יישארו.

ראש העיר מתרחק מן החלון אל איזו פינה בחדר

ירדן: ניגש אל החלון, ושוב במלמול יבש תן לי כוח, אלוהים. ודאי טעו, לא סתם איש חדל אישים הוא, כבוד ראש העיר ירושלים הוא, ירושלים עירך, ודאי ביין כי טעו ויתקן מיד. תן לי שכל טוב להסביר לו, ותן לי כוח. הפעם הזאת תן לי כוח, שלא אבהל ולא אסוג תכף. מרוב גאווה אני נסוג אל חורי.

ראש העיר: עם מי אתה מדבר?

ירדן: איתו. לו ייתן לי כוח לדבר עם בני-אדם.

ראש העיר: איתו...?

ירדן: אלוהים, לו ייתן לי כוח לדבר עם בני-אדם כמו שאני מדבר איתו. בני-אדם אני מבקש, בני-אדם חיים, לא המתים יהללו יה. קד לו

ראש העיר: מה אתה עושה? תפסיק את זה!

ירדן: כבודו, הוא ראש העיר ירושלים, הוא...

ראש העיר: אם לא אכפת לך, אלוהים זה הוא, אני זה אתה בשבילך, מביין?

ירדן: ודאי, רק ש...

ראש העיר: מוחל על הכבוד. איך בכלל? מאיפה אתה?

ירדן: מכאן, יליד ירושלים, בתוך החומות.

ראש העיר: מאיפה נכנסת, אני שואל.

ירדן: משם, מן המדרגות האחוריות, מדרגות מכבי האש, אבקש את סליחתו.

ראש העיר: לא סליחתו – סליחתך! גם זה מיותר! איך הגעת אל מדרגות מכבי האש?

ירדן: אני מכאן, עובד שלו, זאת אומרת עובד העירייה, מחלקת החשבונות של אנג' האפסנאות, לא היה מקום באולם והעמידו לי קיתון, חדר, רק אני.

בכניסה למדרגות האחוריות.

ראש העיר: מתיישב שמך?

ירדן: ירדן, אליעזר דוד ירדן, אני מבקש את סליחתו, סליחתך זאת אומרת. לא הצלחתי להתקבל בדרך הרגילה, כתבתי כמה פעמים, גם פניתי בעל פה אל ראש הלשכה.

ראש העיר: מה הנושא? כתוב במכתבים?

ירדן: לא כתבתי, רק ביקשתי לראותך פנים אל פנים בעניין חשוב ודחוף.
ראש העיר: חבר ירדן, אם כל אחד יחליט איזה עניין חשוב ודחוף לראש עיריית ירושלים ויכנס אליו דרך המדרגות האחוריות, אז... אתה יכול לחזור בדרך שנכנסת, אני אעבור על זה בשתיקה הפעם, כאילו לא נכנסת.

ירדן: אם רק ישמע במה העניין ודאי יסכים. סליחה, אני שוב... מתייאש כן, אני מבין. פונה לצאת

ראש העיר: כאב תוקף אותך, חורק בשיניו, אל עצמו שוב! ותכף נדמה לי שפחות.

ירדן: עוצר סליחה? אדוני שואל אותי?

ראש העיר: מסתכל בו רגע אתה יודע מה? תשב.

ירדן: לשבת?

ראש העיר: אלא מה? לעמוד אתה כבר עומד, לא?

ירדן: כמעט יושב אם לא קשה לו, כלומר אם לא אכפת לך, אני אעמוד.

ראש העיר: תעמוד, לא קשה לי. מה העניין?

ירדן: המצבה.

ראש העיר: חבר ירדן, הזמן שלי יקר, אנשים מחכים, עניינים שלא נוגעים לי...

ירדן: הוא עצמו מקים את המצבה, העירייה. מצבת הזיכרון לנופלים חלל במלחמת העצמאות, שעיריית ירושלים מתכוונת להעמיד בלב העיר.

ראש העיר: כן, זה שייך לנו.

ירדן: יחקקו כתובת על המצבה, קראתי בעיתונות, "נזכור" יהיה חקוק. זו ודאי טעות, כבודו אולי לא שם לב, אתה זאת אומרת, יש הרבה עניינים, כל העיר מוטלת על כתפיו, ואולי לא שם לב שטעו. לילות שאיני ישן וכל הזמן אני מרגיע את עצמי לאמור שזו רק טעות.

ראש העיר: אני לא מבין. איזו טעות יכולה להיות כאן?

ירדן: בהשתוממות "נזכור", הנון. אנחנו נזכור?

ראש העיר: למה זו טעות?

ירדן: הלוא יש "יזכור", אלוהים הוא שיזכור, רק הוא יכול, עם ישראל התפלל בכל הדורות "יזכור" על מתיו, זו ודאי טעות.

ראש העיר: ועדה שלמה ישבה על זה והחליטה.
ירדן: והם... והם ידעו בדבר תפילת "יזכור"? זכרו שיש?
ראש העיר: אני מתאר לעצמי, צריך להזכיר לפעמים אבל כשמזכירים זוכרים, כולנו יהודים.

ירדן: כאילו הוכה, מתחיל ללכת אחורה, נסוג כלומר: זו אינה טעות, לא בשגגה? בכוונה תחילה? במזיד?

ראש העיר: למה אתה מתעניין בזה כל כך?

ירדן: בני... גם אלמלא זה...

ראש העיר: כך? עומד אני מבין, ואתה ודאי איש דתי, אבל אתה צריך להבין שזו מצבת זיכרון המוקמת בידי העירייה, עירייה נבחרת, בשביל העיר, והעיר אינה דתית. מתקרב אליו המצבה תעמוד בכיכר, העיר כולה תודיע בה שהיא תזכור אותם, התושבים, הם יאמרו במפורש "נזכור". אנחנו כולנו. את כולם. גם את בנך.

ירדן: התושבים. אנחנו. הלוא הם שם ואנחנו כאן עדיין, איך נוכל? נסוג לעבר הדלת האחורית, במבוכה, כמעט בבהלה אנחנו נוכל לזכור? אנחנו? הלוא זו כתובת של... פותח את הדלת

ראש העיר: חכה רגע, בבקשה.

ירדן: כתובת של גאווה. יוצא וסוגר אחרי

ראש העיר: צוחק פתאום, מבפנים, צחוק רך רק בירושלים זה יכול לקרות. פונה ורוחים אותו, כותב מכתבים ולא עונים לו, נכנס מאחור, משתחוה, מגמגם מרוב כבוד ופחד, ובאמצע השיחה בורח, וראש העיר ירושלים שולח אחריו ידיים, כבוד ראש העיר... צוחק ומפסיק בבת אחת קורה לי משהו. מספיק! מתיישב אל שולחנו, ובטלפון מלכה! הזמיני בשבילי תור לרופא. איזה שתרצי. אין לי, תבררי בקופת חולים. לאחרי הצהריים, זה לא דחוף. זה אחד. ושניים – תבררי אם יש אצלנו עובד בשם ירדן, אליעזר דוד ירדן, לא. לא צריך לברר, הוא ישנו, תכניסי לי את התיק שלו. נתקף כאב בסדר, תכניסי אותו! לא את התיק – את רבינוביץ', עם התיק כבר גמרנו, עכשיו נגמור עם רבינוביץ'. לא אמרת לי רבינוביץ'? אז תכניסי אותו!

תמונה שנייה

בחדרו של ראש העיר. שבועיים-שלושה לאחר מכן. בחוץ בהיר, והחדר מלא אור. ראש העיר על כיסאו, וירדן יושב מן הצד האחר של השולחן. התמונה נפתחת בתוך השיחה

ראש העיר: אחרי רגע בוא ונעשה משהו, מר ירדן. עומד

ירדן קם ועומד גם הוא

ראש העיר: ניגש אליו, אוחז בקלות בזרועו בוא איתי. בוא, בוא, לא אעשה לך שום רע. מוליך אותו אל כיסאו הנה, שב כאן בבקשה.

ירדן: מה? לא! למה?

ראש העיר: נאמר לרגע שאתה ראש העיר ירושלים, ראש העיר הנבחר.

ירדן: מבוהל אינני יכול. זה כיסאך.

ראש העיר: זה בסך הכול כיסא, אתה יכול לשבת עליו, הוא נוח יותר משום שאני חייב לשבת עליו כל היום, אבל הוא בסך הכול כיסא, שב, אני מבקש.

ירדן יושב

ראש העיר: ואני אשב כאן, מולך, מן הצד השני של השולחן. יושב אני אהיה התושבים, תושבי ירושלים שבחרו בך, שני שלישי ממני לא דתיים, והשלישי דתיים. דע לך שהם נוכחים כאן תמיד, הם נוכחים כאן יותר משאני נוכח כאן, כלומר אתה. מה החלטת?

ירדן: לא. זה אי אפשר. הוא כבוד ראש העיר ירושלים, אינני יכול לבזותו. קם **ראש העיר:** בהדגשה, מעט בכעס לא משחו אותי בשמן, מר ירדן, מה שאני יכול – אתה יכול גם כן, בבקשה.

ירדן יושב

ראש העיר: ובכן, מה החלטת?

ירדן: לאחר שתיקה "יזכור".

ראש העיר: מי?

ירדן: אלוקים, רק הוא יכול לזכור.

ראש העיר: אני לא מאמין.

ירדן: אנחנו יהודים, אתה...

ראש העיר: עובדה, אני לא מאמין.

ירדן: אתם טועים, עוד תאמינו.

ראש העיר: ככה לא מדבר ראש עיר אל התושבים שבחרו בו, הוא זה הם, אילו לא היו טועים – נאמר שזו טעות – לא היו בוחרים בו.

ירדן: אינני יכול לעמוד בזה.

ראש העיר: נסה בכל זאת.

ירדן: גם אם אינכם מאמינים, מה יפריע לכם שם אלוקים? הרי לא יחסר לכם כלום בשל כך, ואילו...

ראש העיר: לא! זה – לא! זו מצבת זיכרון של עיר, שלי, כאילו העיר כולה חקקה את הכתובת, ואם תחקוק דבר שאינה מאמינה בו היא תעשה שקר, צביעות. מה אומר לילדים שלי כשישאלו אותי: הלוא אינך מאמין, אינך מקיים מצוות, למה חקקת כאן שישנו?

ירדן: ילכו למקומות אחרים, יש להם הרבה מקומות, אם באמת שם אלוקים מפריע להם ועושה אותם משקרים, יסטו מן המקום ההוא!
ראש העיר: היא תעמוד בכיכר העיר, כדי שכולנו נראה אותה.

ירדן: מרכז ראשו, ובקול רם והרי אין ירושלים סתם עוד עיר, קטנה מתל אביב ומחיפה, הרי היא...

ראש העיר: אין דבר כזה סתם עוד עיר. עיר, זה הכול, זה מספיק.

ירדן: הרי היא עיר האלוהים, כיסא ה', הלוא היא...

ראש העיר: אתה חוזר לאותו מקום, מר ירדן, אני לא מאמין.

ירדן: הלוא היא בירת עם ישראל בכל הדורות, עם ישראל כולו, כל יהודי מאז דוד המלך כאילו הוא תושב בה.

ראש העיר: זאת מצבת זיכרון לנופלים, מר ירדן, הם אינם, אבל היא עשויה אבן, אנשים חיים חוצבים אותה ומעמידים אותה, ואנשים חיים חוקקים בה את הכתובת באיזמל כדי שאנשים חיים יראו. הקודמים היה להם זמנם שלהם, אז היינו אנחנו תחת פני האדמה, כיום חיים אלה החיים, וזכותם לחיות כמו שהם רוצים עד שגם הם...

ירדן: הם מונעים תפילה מן הזקוקים לה. זה מה שכל לב מבקש על המת, שהוא יזכור.

ראש העיר: ואם יעשו מה שאתה מבקש תימנע מאנשים רבים יותר האפשרות להביא את אשר בלבם הם, ואנשים רוצים באמת ובתמים לומר "נזכור", הם זכאים שיותן להם לומר "נזכור".

ירדן: אם יחקקו: הוא "יזכור" – הכול משתתפים בזה, יש אצלו מקום לכול, ואם "נזכור" – אין כלום, הלוא אנחנו, אנחנו בשרנו מה אנו?
ראש העיר: אתה חוזר על עצמך. אתה רואה? זה לא כל כך קל. אבל בבקשה, תמשיך.

ירדן: קם ועומד לא. אינני יכול, כל זה אמת כביכול ובאמת אינו אמת, בשום פנים ואופן לא אמת, לא...

ראש העיר: תוכיח לי, חזור ושכ ותוכיח לי.

ירדן: לא. אי אפשר. הוא כבוד ראש העיר ירושלים ואיני יכול ככה לדבר איתו במהופך, הוא, יסלח לי, הוא מתמעט לי כך.

ראש העיר: אני מרשה לך, זה אני שביקשתי אותך שתשב על הכיסא שלי.

ירדן: שחרר אותי מזה, שחרר. ירשה לי שאעמוד לפניו ואבקש מאיתו, זו כל בקשתי, לבקש, אינני יכול יותר מזה, רק אבקש, רק על מצבת הזיכרון אבקש. כבודו, כל העיר שלו, כל ארץ החיים, ייתן נא לי רק זה. את שם אלוהים על מצבת הזיכרון ייתן. זה לא ייחשב לו שקר רב, יש לו ודאי די והותר מלחמות בארץ החיים, יוציא את זה הצידה, ינהג לפניו משורת הדין, יעשה את זה, ואודה לו כמה שאוכל בשארית ימי, גם...

ראש העיר: עומד, הפנייה הזו נוגעת אל לכו, והוא עונה כמעט ברוך אל תמשיך, מר אליעזר דוד ירדן. אתה מבקש ממני טובה פרטית ואתה כאילו מבקש ממני למעול. עם, גם עם ישראל, הוא לא ענן בשמים, עם הוא חוק וסדר נשמרים ביושר, אינני יכול.

ירדן: זו נחמה אחרונה שלי. אני אבוא לשם כל יום, ואם ייכתב "נזכור", לא אוכל לבוא, גם לא אוכל לשאת עיני אל אנשים שמא ראו הם. אות הקוממיות שקיבלתי בשם בני, אני שומר אותו בתיק הטלית והתפילין שלי, יהיה עלי להחזירו.

ראש העיר: אחרי רגע של שתיקה סלח לי אם אשאל אותך: איפה המצבה של בנך?

ירדן: הוא נהרג בתוך החומות, הוא התנדב שמה, לא הספיקו לקבור אותם וטמנו בפינה של חצר "בתי מחסה".

ראש העיר: ולא העבירו מאז את...?

ירדן: העבירו מלטרון ומכל המקומות האחרים, מירושלים – לא. אם יבקשו את החזרתם כאילו יודו בויתור על המקום, הם כמין עירבון על ירושלים, אני הסכמתי.

ראש העיר: אחרי רגע, ברצון טוב מר ירדן, אני אחשוב שוב על כל זה. אולי אפשר למצוא איזה פתרון שיספק את כל הצדדים.

הטלפון הישיר מצלצל. ירדן נרעד מן הקול, נסוג ומתרחק אל הצד האחר של השולחן **ראש העיר:** ביקשתי לא להעביר אלי שיחות, אבל זה הטלפון הישיר. ניגש אל

מקומו, מרים את האפרכסת כן. הו, ודאי, שלום ד"ר בלוך. הכול בסדר, אני מרגיש טוב. נתקבלו התוצאות? אני שמח. גם לעבוד כרגיל, לאכול, הכול כרגיל. לא, אני לא מעשן. מה פירוש רק אם אסכול שוב? אני מבין, תודה, שלום. סוגר

שתיקה. ראש העיר יושב, ידיו על השולחן, ומסתכל היישר בפניו של ירדן, העומד מולו. במשך רגע ממושך. משהו קורה בפניו

ראש העיר: בקול שקט ואמיץ, שבכל זאת יש בו משהו נחנק, מושיט את ידיו, פורש אותן על השולחן אתה רואה את הידיים האלה? באלף תשע מאות שלושים ואחת סיתתי בידיים האלה אבנים לבניינים חדשים בירושלים, עד זוב דם, אני ועוד צעירים וצעירות איתי, כן, גם הן, עד זוב דם. וירושלים אז, קטנה ועלובה, היתה מלאה אברכי ישיבות, ישיבת "שערי שמים" בעיר העתיקה ואחרות, וכשהיו רואים אותנו יושבים על הארץ וככה מסתתים היו עוקפים אותנו ועוברים למדרכה שממול, לא שמרנו מצוות, צעירים וצעירות יחד, היינו טמאים בעיניהם. זה שסיתתנו אבנים לבניינים חדשים בירושלים לא נחשב כלום בעיניהם, יש ערבים בשביל לסתת אבנים. למה? כי ירושלים היתה בשבילם עיר אלוהים, כמו שאמרת אתה, וזה מה שמחייב לדעתך. מה זה בדיוק עיר אלוהים? מה שהיתה העיר העתיקה של ירושלים? אתה זוכר? לא רק את האבנים הגדולות והנהדרות, את החיים בעיר העתיקה אתה זוכר? את העונוי. את הלכלוך. את בעלי המומים, את גבאי החלוקה שעשקו דל ויתום. את הילדים החיוורים, את היגון בעיניהם, את כל זה אתה זוכר? זה... זה עיר אלוהים? זה מה שאתה רוצה כאן?

ירדן: אף על פי כן, מה אנחנו בלי אלוקים? מה ירושלים החדשה בלי ירושלים של הר הבית? פרבר בלי עיר, גדם יד שכוחה.

ראש העיר: לא, מר ירדן, לא! קם וניגש אל החלון הסתכל על ירושלים, אתה רואה אותה?

ירדן: אינו זו ממקומו כאמצע החדר מול השולחן, בראש מורכן כן, תמיד.

ראש העיר: מה אתה רואה?

ירדן שותק

ראש העיר: פניו אל החלון לפני שלושים וחמש שנה היה כל השטח הזה הרים ערומים, סלעים. הסתכל עכשיו: בתים גבוהים, מתרוממים מעל העצים, מלאים באנשים. אנשים חיים הגביהו את פני ההרים, לא מעצמם צמחו. עיר האלוהים היא היתה אלפיים שנה, חרבה, עלובה, ערבים שלטו בה. אני, בדעה

צלולה הרשיתי לכנות בצפיפות והרשיתי לכנות לא באבן. האנגלים אסרו את זה, הם שלטו כאן, לא חיו כאן, ואני רוצה שיחיו כאן, ובנייה באבן היא עניין יקר מדי בשביל אנשים חיים בישראל, פליטי אירופה, פליטי הארצות הערביות שממלאים אותה היום. לאחר שתיקה להתפלל אפשר למזרח, אל עיר האלוהים, אבל לחיות? תראה לאן צמחה העיר – מערבה, אל השפלה, אל חוף הים, אל מרכזי האוכלוסייה והכלכלה. יש לי חלום. בכניסה אל העיר עומדים הרבה שנים בית משוגעים מימין, מושב זקנים משמאל, ואני... אני רוצה לראות אותם מוקפים שיכונים, לעבור על פניהם הלאה, הלאה, לכתר אותם, להטביע. מערבה, זאת האמת, זאת התשוקה האמיתית של העיר וזה הצורך האמיתי שלה. ושלא יספרו לי אגדות, אני שונא שקר, אני שונא פחד, אני שונא צביעות. הוא פונה פתאום אל ירדן אדם נעשה חולה פתאום. לא, לא פתאום, יש לי תואר: ראש העיר ירושלים – הבלים! קש! עד לפני שלוש שנים הייתי ראש האופוזיציה, ואיך לחמתי אז בראש העיר ירושלים של אז! שנים, שנים אכלתי אופוזיציה, את המרה שלי אכלתי, ראש? לא, שום ראש! אני לא מן הראשים והנשיאים, כמוני חולים לפני הזמן ו... כן, למה לא לומר? ומתים לפני הזמן. וכשאדם נעשה חולה פתאום הוא חושב מחשבות שלא חשב קודם, הוא נוטה להתרכך, לפחד, להתגעגע, והוא כמעט אומר לעצמו: שיהיה אלוהים, אולי בכל זאת. למה לא? מי יודע? יהיה הרבה יותר נעים, זו גם מסורת, לחזור אל בית אבא ואמא, כמה חמים. בקול רם שקר! אני לא מאמין בו. כמה שלא אדפוק ראשי בקיר, כמה שלא אתפתל ואפאר – אני לא מאמין. אז לקרוא בשמו משום שרע ועלוב בלעדיו? בשקט אני לא אסתיר מעצמי את מחלתי ולא אסתיר מעצמי שום אמת אחרת, אמת, זאת הגאווה האחרונה, יש לי עוד כוח לשאת אותה, לחיות, לחיות. אחרי רגע אני לא אשנה כלום, מר ירדן, זה יישאר "נזכור".

ירדן: למה הזמין אותי לבוא אליו היום?

ראש העיר: לשוחח איתך, להסביר לך, אתה עוררת בי...

ירדן: הוא לא התכוון לשנות את דעתו, ראיתי הבוקר שמעמידים את האבן.

ראש העיר: כן, התחילו לעבוד.

ירדן: והכתובת?

ראש העיר: מכינים את ציור האותיות בשביל הסתתים.

ירדן: כמי שמעז נורא, כלומר: בפחד נורא הוא, הוא קרא לי לשחק לפניו, העמיד

אותי על הכיסא לשחק לפניו, הוא... הוא ביזה.

ראש העיר: נבוך לא. לא התכוונתי לזה בשום אופן.
ירדן: מישיר פניו אל ראש העיר אני חייב לומר לו זאת מראש, אני עובד אצלו, מעכשיו אהיה חייב להילחם על עניין זה.
ראש העיר: אתה עושה את זה כאן איתי.
ירדן: לא איתו, אהיה חייב מעכשיו לפנות אל ראש הממשלה, אל נשיא המדינה, ואם אצטרך גם אפנה אל העם דרך העיתונות.
ראש העיר: זה עניין ירושלמי-עירוני.
ירדן: ירושלים היא יד ימינו של כל איש.
ראש העיר: אין לזה סוף, מר ירדן.
ירדן: ירושלים אין לה סוף, ואני אהיה חייב לערער על החלטתו. הוא עצמו החליט בדבר הכתובת, אפילו לא שאל את פי המועצה, בעצמו. יסלח לי, אין לו זכות לעשות זאת.
ראש העיר: הנהלת המועצה, הקואליציה, כולל הדתיים, אישרה את ההחלטה.
ירדן: בראש מורכן, בקדחת נסתרת, אבל לאט ובשקט ובקול ברור הייתי כל השנים בהיחבא במקומי, חור בתוך חורבה. במאורה. חשבתי שהזמן ישכיה אותו ממני. כמו חי אני רואה אותו שם לפני, בן שמונה-עשרה, ואני רואה ושומע את אנחותיו בהיפצעו. ולא טוב. לא ערגתי אליו שם אלא הייתי אסור אליו בנחשותיים. לא היה לי מפלט ממנו שם. יותר מדי אהבתי להתייחד עם אבלי, יותר מדי, יצאתי מן העולם, בחיי יצאתי מן העולם. ואסור ככה, ורע, רע ומר, וחטא. ותפילותי שם היו. ככלב הנמלט אל חורו, נושא עצם אל חורו, מגרם ומגרם, כן, והעצם מתייבשת, כן, וסופו הוא שותה את רירו שלו בצ'מאונו. נמאס עלי, נמאס ככה, נמאס, לא ככה מוטל עלי לזכור אותו. להילחם על שם אלוהים בחוצות העיר מוטל עלי, גם הוא בחוצות העיר נפל, לא בחור, לא במאורה, על כיכר העיר נפל.
ראש העיר: בחרדה אתה רועד, מר ירדן, אתה לא צריך. אתה תחלה ככה.
ירדן: היישר אל פניו הוא... הוא חולה. נבהל ממה שאומר, נסוג, ועדיין אומר הוא חולה. נסוג לעבר הדלת האחורית
ראש העיר: רגע אחד כאילו רוצה להתפרץ אליו, מיד עוצר בעצמו היום נכנסת בדלת הראשית, אתה יכול לצאת מן הדלת הראשית, לא יבינו שם בלשכה לאן נעלמת, יחשבו שבלעתי אותך.
ירדן יוצא בדלת האחורית

תמונה שלישית

ישיבת מועצת העירייה, כלילה, אחרי כשלושה חודשים. ראש העיר יושב אל שולחנו ושולחן נוסף ניצב אל שולחנו. חברי המועצה לא יהיו נוכחים על הבמה ורק קולותיהם יישמעו. גם דבריו וגם קולותיהם – בקצב מהיר. ראש העיר השתנה מאז התמונה הקודמת, פניו כהים – אפורים יותר, תנועותיו חריפות יותר – הוא עייף יותר.

ראש העיר: אני פותח את הישיבה. ישיבה יוצאת מן הכלל של מועצת עיריית ירושלים, שהתכנסה לפי בקשת רוב חברי המועצה כדי להחליט, כולנו, איזו כתובת תהיה על מצבת הזיכרון שאנחנו, כלומר העירייה, מקימים בכיכר העיר, "נזכור" או "יזכור".

קול א': קול עבה, בהתרגשות בלי מסורת אין כלום! תהום פעורה!

ראש העיר: רגע, מר צימרמן, לאט-לאט, לתהום עוד נגיע. ממשיך בדברי הפתיחה השאלה מוכרת לנו, היא כבר סוכמה על ידי הנהלת המועצה שקיבלה את מסקנות הוועדה המיוחדת שהקמנו לצורך זה, וכבר עמדנו לגמור את העניין, לסתת, וזהו, והנה ברגע האחרון לפני הביצוע קם אחד התושבים, אב שכול בעצמו, שאת אישיותו אני מכבד ומוקיר.

קול ב': אפילו אם אתה מכבד ומוקיר – אסור לך לומר זאת, אתה בצד השני.

ראש העיר: מסתכל בבעל הקול, אחרי רגע. אתה צודק. ממשיך והוא עירער על ההחלטה שלנו, הוא פנה אל הנשיא, אל ראש הממשלה, אל שר הפנים, אל שר הדתות, אל שר הבריאות, אל כל השרים, לאחר הפסקה ואל הרמטכ"ל, והוא פנה אל העיתונות. וחברי המועצה, כולל חברים מן הסיעה שלי, נבהלו והחליטו להעלות את העניין מחדש.

קול א': קוטע אותו, אל חברי המועצה אתם לא שומעים מה הוא אומר? אל ראש העיר אין לך רשות! לא נבהלנו! מלבנו! זו מסורת! זאת תהום!

ראש העיר: להעלות את העניין מחדש בישיבה יוצאת מן הכלל, והריני מציע שניגש מיד לדיון, כי, ברשותכם, החלטתי לכלול במשך הישיבה הזו גם את נושא הביוב לדרום העיר, ואת תוכנית ההריסה והבינוי מחדש של שכונת שבעה שערים שבמרכז העיר, שהדיון בהם נדחה מישיבה לישיבה והמועצה לא מספיקה לדון בהם.

קול ג': לא רק באשמת חברי המועצה.

ראש העיר: אחרי רגע אני שהיתי בבית החולים רק שמונה ימים – אם לזה התכוונת, והסעיפים האלה שפירושם בניין, ביוב, תעסוקה למאות אנשים,

הסעיפים האלה נגררים כבר חצי שנה, ואין בשבילם ישיבה יוצאת מן הכלל.

קול ג': זה חיי הגוף של העיר, ואנחנו התאספנו להחליט על נשמת העיר.
ראש העיר: ודאי, ודאי, אנחנו ניגש לענייני הגוף רק אחרי שנגמור עם הנשמה.

קולות: איך אתה מדבר? – אתה לועג לקודש – אין לך רשות!
ראש העיר: דופק על השולחן חברי המועצה! ניגש לדיון. כל הסיעות, לא רק הדתיות, גם שלי, החליטו לקחת לעצמן חופש היום מכבלי ההסכם הקואליציוני.

קול ג': זה נושא מוסרי. אנחנו נצביע לפי צו המצפון.
ראש העיר: לפי צו המצפון? מה זה? ותמיד אתם לא מצביעים לפי צו המצפון? מה כאן, גימנזיסטיות או חברי מועצה? ממתי הולך מצפון של איש שלטון עם חופש?

קולות: אמרתי לכם: תהום... שערורייה! – אתה עובר את הגבול! – בלי שנאה, חברים, בלי שנאה!

ראש העיר: הסכם – זה המצפון! לקחת אתם לוקחים לפי ההסכם: שבעה רחובות סגורים בשבת, שני סגנים בשכר, מיליונים לישיבות. לקחת, אתם לוקחים, וכשמגיע זמן לתת נעשה לכם קר ואתם מתעטפים במצפון? והלוא הסכמתם! משום שזה התפרסם? בסוד מותר לכם ובגלוי אסור? את הצרכים עושים בעירייה?

קולות: זה עובר כל גבול – הנה, ככה זה בלי מסורת! – תפסיק! – זה סקנדל! – בלי שנאה. חברים, בלי שנאה!

ראש העיר: אבל לא רק המפלגות הדתיות, כולם – אמרתי, גם בתוך הסיעה שלי פנו נגדי.

קול רביעי: לא בדיוק! אני טוען שצריך פשרה, אני מציע "נזכור" ו"יזכור" יחד.

ראש העיר: אחד מתחת לשני? איזה יהיה למעלה ואיזה יהיה למטה?
קול רביעי: אפשר במאוזן.

ראש העיר: אני הצעתי לו את ההצעה הזאת, כן, ברגע של חולשה הצעתי לו, ומה ענה לי: "אם ה' האלוהים – לכו אחריו, ואם הבעל – לכו אחריו."

קולות: נכון – אמת ויציב – נכון –
ראש העיר: הנה לכם, מי השולט בירושלים.

קול חמישי: בלי שנאה, חברים! אפשר לחקוק נון שתיראה כמין יוד, אפשר, החלק התחתון שטוח, כל אחד יראה מה שהוא רוצה.
האור או המסך נסגרים

תמונה רביעית

חדרו של ראש העיר, אחרי ישיבת המועצה. אור דולק על שולחנו, והוא יושב בלי לעשות דבר, נשען במרפקיו על השולחן, מסתכל אל חלל החדר, עייף מאוד. זוקף ראשו

ראש העיר: יבוא.

שתיקה

ראש העיר: שוב יבוא.

דפיקות בדלת האחורית

ראש העיר: יבוא כבר.

ירדן נכנס

ראש העיר: כמה פעמים אני צריך להזמין אותך.

ירדן: אני עוד לא דפקתי וכבר כבודו...

ראש העיר: אני כבר יודע מתי תדפוק עוד לפני שאתה דופק. כן, גם לזה הגענו!

ואם עוד לא דפקת, אני אמרתי יבוא, לא?

ירדן: אני צריך לדפוק לפני שאני נכנס.

ראש העיר: מה העניין? דבר.

ירדן: כל חברי המועצה הלכו, ואני הייתי רוצה לדעת מה החליטו.

ראש העיר שותק

ירדן: "יזכור?" החליטו?

ראש העיר שותק

ירדן: כן. אני רואה בפניו, "יזכור!"

ראש העיר: ככה?

ירדן: בשמחה היה הכרח שיהיה כך. אלוקים לא ירשה אחרת.

ראש העיר: לא בשמחה צר לי, ובכל זאת אני שמח לומר לך... אחרי רגע "נזכור".

ירדן: בבחלה אינני מבין. איך? הלוא, אי אפשר, הוא מהתל בי.

ראש העיר: לא, זה הדבר האחרון שאני רוצה לעשות.

ירדן: גם על פי החשבון. דיברתי עם חברי המועצה, והרוב הבטיחו לי במפורש,

שלא יזוזו מדעתם.

ראש העיר: אתה טרחת קשה, אבל אני מנוסה יותר. ההחלטה התקבלה, ברוב של קול אחד.

ירדן: בשל קול אחד?

ראש העיר: ברוב של קול אחד גם יוצאים למלחמה או מפסיקים אותה.

ירדן: גם מר ורד?

ראש העיר: הוא הצביע בעד פשרה: נון שתיראה כמו יוד.

ירדן: וד"ר נאמן?

ראש העיר: הוא נלחם על הצעה פרטית שלו לחקוק "אלה אזכרה", גם זה שייך למסורת היקרה לו, וזו הצעה מקורית שלו. יש לראש עירייה מנוסה הרבה דרכים.

ירדן: אחרי רגע, בקול משונה, לא חזק ולא גבוה ונשמע כמו צווחה "נזכור"... מילה יתומה, עלובה, בלי אב ובלי אם, מילה של חרפה, דחליל... לא! ההחלטה שלהם לא תופסת, אי אפשר. אין להם סמכות.

ראש העיר: זאת המועצה הנבחרת של ירושלים, זה תושבי ירושלים.

ירדן: לא! הם נסתתמו, מעלו.

ראש העיר: קודם טענת שאני אין לי סמכות להחליט בעצמי והרעשת את העולם כדי שהמועצה כולה תדון ותחליט. לאשר מה שאתה רוצה יש להם סמכות ולדחות – אין?

ירדן: הוציאו את עצמם... על ידי החלטה כזו הוציאו את עצמם מכלל סמכות על זה.

ראש העיר: אתה שולל מן המועצה את חופש ההחלטה שלה, זה אומר שהיא היתה מוכרחה להחליט כדעתך, אחרת היא אינה קיימת.

ירדן: כמו פושעים. עד שפשעו היו חופשיים, אחרי כן...

ראש העיר: אתה לא מפריז?

ירדן: זה בני, חברי, כולם, הקדושים, מתים הם בשביל לומר: לא, ואתם באים ומוקיעים אותם ערומים, בלי זכר אלוהים ובלי רוח אנוש, על מגדל בבל, על מזבח שיקוצים בתוך ירושלים.

ראש העיר: אחרי רגע, בשקט מספיק, מר ירדן.

ירדן: אין לכם סמכות. הנה, אבן. מוציא אבן מכיסו מאז שהתחלתי בזה אני נושא איתי אבן מאבני ירושלים בכיסי. אבן, אתם דורכים עליה, אבל כבודה גדול מכבודכם. אבן, וכוחה רב מכוחכם, וחוכמתה רבה מחוכמתכם. איני מפחד מפניך. אומר לך: אין אתה ראש העיר ירושלים. מלך אביון אתה על

פרבר נחות, מתהדר בתואר לא לך. מלך אביון! והם, חברי המועצה, חבריך, הלוא הם עדת סריסים, תרנגולים סריסים ונפוחים. הוא משתתק, נבהל מעצמו, מתנשם, אומר מיד לא. אני לא חוזר בי מזה, לא.

ראש העיר: פתאום, בשקט מה אתה?

ירדן: מופתע, נבוך אני לא מבין. הוא רוצה לשאול: מי...

ראש העיר: לא מי! מה, מה, מה אתה?

ירדן: שמי? הוא שכח את שמי?

ראש העיר: אתה... ככל האדם? אתה... אתה משלם מסים?

ירדן: בראש כל חודש, אני מקפיד.

ראש העיר: אתה חולה לפעמים?

ירדן: אני סובל ממחושי קיבה, אני, אני לוקח מיני תה. אינני מבין, הוא מהתל בי.

ראש העיר קם ממקומו ומתקרב לאטו אל ירדן. ירדן נסוג צעד כמפחד, אלא שמיד הוא חוזר ופוסע צעד קדימה. הם עומדים סמוכים זה מול זה

ראש העיר: בשקט, בהתרגשות נסתרת אתה בשר ודם, אתה. אתה מבוגר ממני בכמה שנים, לא כך? אתה צריך לצאת בוודאי בקרוב לפנסיה, ואתה, אתה חי לבדך, מה? אני בטוח. אני מכיר את זה. צר לי עליך הרבה פעמים, הייתי רוצה לעשות לך טוב, הייתי רוצה לגרום לך איזו הנאה, לתת לך משהו. מה? מה אני יכול לתת לך? מה יהנה אותך? אני יכול לתת לך משהו? הייתי מעלה אותך בדרגה.

ירדן: לא.

ראש העיר: ראיתי את התיק שלך, יש לך דרגה שלוש-עשרה כבר עשר שנים, גם בהעלאה הכללית שכחו. אעלה אותך בשתי דרגות, בשלוש דרגות, אני יכול לעשות את זה.

ירדן: יש דבר שהוא יכול לעשות.

ראש העיר: מה זה?

ירדן: ישנה את החלטתו בדבר הכתובת.

ראש העיר: שותק, ואז בשקט אתה יודע מה עשיתי עכשיו כששקתתי? צעקתי, בתוכי צעקתי ושאגתי: בשקט, רק מדגים אהייה! אהייה! הכתובת! עוד פעם הכתובת! אתה בשר ודם ובכל זאת לא בשר ודם! איזו רוח נוראה תפסה אותך – הכתובת! רק הכתובת! מה שאני לא יכול לתת לך הוא הדבר היחיד שאני יכול לתת לך, מה? רק לדעת את זה, בלי שום שיקול אחר,

רק זה יכול לשגע אדם. הכתובת! אתה תרעב, אתה תגסוס ועוד תאמר: הכתובת! כמו שזה עומד עכשיו – בשום פנים ואופן לא! לקבל את זה יהיה להיכנע למשהו לא אנושי, להיכנע ל... להיכנע לתהום, לאבד כבוד אנושי, לאבד הכול, הכול, הכול. לא! יש לי דברים חשובים פי כמה להספיק ולעשות אותם, אני אעזוב את הכול ואת זה לא אתן. אני אאבד את השלטון, על עצמי אני כבר מאבד את השלטון איתך, אאבד, ואת זה לא אתן.

ירדן: נסוג אחורה לעבר הדלת הראשית אמשיך ואלחם, כן, אמשיך. עכשיו אלחם בו, בכל... בכל הדרכים, אפיץ כרוזים בכל רחבי הארץ.

ראש העיר: גם ביהודה ובשומרון, מה? כן, זה היה ברור לי.

ירדן: אני טועם בזה טעם של... טעם של קידוש השם.

ראש העיר: קידוש השם?

ירדן: לפני שמונה-עשרה שנה עקדתי את בני, הגיע הזמן ש... ולו טעם של זה!

ראש העיר: בתימהון אתה... אתה עקדת?

ירדן: בקול חנוק זה כל יאמר! זה לא ייקח ממני! לא! את זה – לא! יוצא ברלת הראשית

ראש העיר: אל עצמו נכון, זה לא. ובכל זאת, הכתובת – לא!

הטלפון מצלצל

ראש העיר: בטלפון נכון, מישהו יצא, מה הבעיה? כן, זה נכון, הוא לא נכנס והוא יצא. יכול להיות! עובדה! סוגר

מכשיר הקשר מזמזם בפנימי

ראש העיר: אל המכשיר פייבל? בשעה כזאת?

פייבל: הקול שלו, מן המכשיר לנו אין שעות.

ראש העיר: קיבלת כבר דו"ח מלא.

פייבל: כן, אומרים שהיית מצוין, עם שוט, ועם סוכר, ועם שלוש הצעות פשרה מסיחות שאתה בישלת בעצמך, כבר שנים שלא ראו אותך ככה.

ראש העיר: די למרוח אותי. אני שומע אותך.

פייבל: למה אתה לא נותן לו את זה?

ראש העיר: אני לא יכול לתת לו את זה, אין לי מה שהוא רוצה, הוא רוצה את עמוד האש.

פייבל: אני לא מבין אותך. מי צריך את זה? בשביל זה להילחם בהורים שכולים?

זה כבר לא שייך לעירייה. זה יפלג את הקואליציה, יפרק את הממשלה. עכשיו, שנה לפני הבחירות? הלוא דיברנו! אתה בונה לנו מצבה, לנו. **ראש העיר:** אני הבאתי לכם את ראשות העירייה של ירושלים. **פייבל:** זה שלנו, אין לך רשות להרוס את זה. **ראש העיר:** זהו זה, זה עשוי.

פייבל: אתה יצאת לא מזמן מבית החולים, תן לעצמך מנוחה, תבריא. **ראש העיר:** מה אתה רוצה לקחת ממני עכשיו? מה תשאיר לי? את חברה קדישא?

פייבל: זה שייך לסגן הדתי שלך. **ראש העיר:** אתה בסדר, פייבל, בסדר. קח מה שאתה רוצה, תן למישיקה הכול, תשאיר לי רק... משתתק פעמוני כנסיות מצלצלים **פייבל:** הלו! מה זה?

ראש העיר: הפעמונים של הכנסיות מצלצלים, אתה יודע: דווקא הם מזכירים לי שאנחנו יהודים, בעצמנו קשה לזכור את זה, לנו לכל הרוחות אין פעמונים, לנו יש מקשקשים בקופסאות: צדקה תציל ממוות! צדקה תציל ממוות! הפעמונים שלהם מזכירים לנו שאנחנו יהודים, והפעמונים שלנו מזכירים לנו את המוות. בהמשך ישיר תשאיר לי רק תברואה ואת העמוד הזה. במילא אי אפשר לשנות עכשיו, לסגת עכשיו יהיה רע יותר. **פייבל:** זה יעלה לנו ביוקר. סוגר הטלפון מצלצל

ראש העיר: בטלפון חסות לטקס מלכת יופי? אני ראש העיר ירושלים, אתה תופס מה זה? אני ראש העיר ירושלים, אתה תופס?! סוגר, כואב לו זה חוזר. אין יום בלי לילה, ואין לילה בלי הכאב הזה. דופק את ראשו בשולחן

תמונה חמישית

במה מוארת של "היכל האומה" בסיום טקס בחירת מלכת היופי, שבוע אחרי התמונה הקודמת. ראש העיר יושב ליד שולחן בצד הבמה, לובש שרד. המנחה עומד במרכז הבמה, ליד המיקרופון, פניו אל הקהל. מן האולם עולה רעש של מחיאות כפיים קצובות

המנחה: לא בהפרזה מספיק, קהל נכבד, מספיק! אנחנו גמרנו, גמרנו. לא, לא נוכל לקרוא לבמה שוב את היפהפיות. למה? קר להן. בלילה בירושלים,

קיץ או חורף – קר. הזמרים? הם גמרו, גמרו. והמנגן נשבר. הו, הו, אתם הירושלמים מורעבים כמו שצריך, למה לכם ירושלים? בואו לתל אביב! בסדר, בסדר, ירושלים יקרים, נגיש לכם עוד הופעה אחת לסיום הערב הגדול הזה.

קריאות צהלה: הו, הו

המנחה: ששש! שששקט! רק רגע, תנו לי רק ללגום עוד לגימה מהתה שלי.

לוגם מספל שעל הרצפה

רעש צחוק עולה מן האולם

המנחה: ובכן, לסיום הערב הגדול הזה בו נתכבדה ירושלים בפעם הראשונה בהיסטוריה שלה בטקס בחירת מלכת היופי של ישראל, היא וסגניותיה, כן, כמובן – בחסות ראש העיר ירושלים הנכבד, לסיום נגיש לכם הפתעה: כרוז של זעם נגד הערב הזה. עורך התוכנית האמנותית של הערב הזה פגש בחוץ איש צנוע וביישן, שהתפרסם מאוד בזמן האחרון, כשהוא עומד שם בחוץ ומחלק את הכרוזים שלו, והנה, הוא הצליח לשכנע אותו שהדרך הטובה ביותר בשבילו... מכריז מר אליעזר דוד ירדן!

קול תופים, ירדן נכנס בקצה הבמה, בידו חבילת הכרוזים שלו, נפחד מאוד. ראש העיר, רק רואה אותו, ומתכוונן לקום

המנחה: אל ראש העיר בשקט בהבנה, ראש העיר, בהבנה!

ראש העיר מתיישב. ירדן ממשיך ופוסע בהיסוס לעבר אמצע הבמה. התזמורת מתחילה לנגן בקול גדול. ירדן נעצר, נבהל, מתחיל לסגת. מן האולם נשמע קול צחוק

המנחה: אל התזמורת מספיק! מספיק! מר ירדן לא משתתף בתחרות.

התזמורת משתתקת

המנחה: נגיש אל ירדן, אווזו בזרועו, מוביל אותו אל המיקרופון שבאמצע הבמה בבקשה,

מר ירדן, בבקשה. אל הקהל שקט, ירושלים!

ירדן: בראש מורכן, קורא מתוך הכרוז בלחש ובקול רועד אל אנשי ירושלים! בואו וראו!

צעקות מן האולם: לא שומעים! לא שומעים!

המנחה: רק רגע! אל ירדן אתה צריך להרים את הראש אל המיקרופון, ככה, זקוף.

ירדן: מרים ראשו, מסתנוור מן האורות, נסוג לא. אינני יכול. מוטב לא.

המנחה: אי אפשר, מר ירדן, הבטחנו כבר. אווזו בזרועו, מוביל אותו שוב אל המיקרופון, פונה תוך כדי כך אל הקהל עוד רגע אחד, ירושלים יקרים, עוד

רגע אחד! מנמיך את המיקרופון אל מתחת לפניו של ירדן בבקשה, **מר ירדן**. עכשיו תוכל לדבר כאילו אתה עם עצמך, אבל בקול רם, כמובן. אל הקהל שקט!

ירדן: במונטוניות ובשקט, אבל המיקרופון מגביר את קולו תושבי ירושלים, **בואו וראו!** ראש עיריית ירושלים נאבק ומתפתל זה חודשים במיאונו לחקוק על מצבת הזיכרון לנופלים חלל על גאות ישראל את הכתובת המקודשת "יזכור". כנגד זה הוא מתעקש בשארית כוחותיו לחקוק...

ראש העיר מתכונן לקום, המנחה פונה אליו ומתכונן בו בשתיקה, והוא שב ומתיישב **ירדן:**... כתובת עלובה ויתומה: "נזכור". מי אנחנו שנזכור? אדם ילוד אישה, קצר ימים ושבע רוגז – אמר איוב, אנחנו נוכל לזכור אותם? כתובת כזו לא רק גוזלת נחמה אחרונה מן הזקוקים לה, כתובת כזו עושה את מצבת הזיכרון לבמת שיקוצים של גאוות הבל ושל כפירה להכעיס.

רעש של אי-רצון עולה מן האולם, קולות: היי, היי!

המנחה: סבלנות, קהל נכבד! הצימוקים והשקדים עוד יגיעו, רק עוד רגע!
ירדן: **בואו וראו אנשי ירושלים:** מי הוא ראש עירייה זה? בירושלים זו, החצויה והמדוכאה, שקדשיה מחוללים ביד צר, בחודש תמוז זה, שבו עולה מן האדמה צעקה אימהות על ילדיהן הגוועים מרעב בירושלים הנצורה, ולב כל יהודי כבר רואה באודם הזריחה את להבות האש העולות מבית המקדש, וכל אוזן כבר שומעת את זעקת בנות הכוהנים הקופצות אל האש, במקום זה ובזמן זה שם ראש העיר ירושלים להעניק את חסות אברותיו לטקס בחירת מלכת יופי!

צחוק מן האולם

המנחה: בהנאה, בלחש שששקט! יש עוד.

ראש העיר מתכונן שוב לקום וללכת, הפעם הוא עומד ממש

המנחה: בלב רחב, אדוני ראש העיר, בלב רחב!

ראש העיר מתיישב, צחוק מן האולם

ירדן: בכל שבת מזמרת ירושלים "שקר החץ והבל היופי, אישה יראת ה' היא תתהלל", ואילו ראש עיריית ירושלים זה מקבץ אליו את כל הנערות הבתולות יפות המראה...

צעקה: איפה? וצחוק

ירדן:... והוא מצווה עליהן לעכס לפניו, בשמלותיהן עליהן ובלי שמלותיהן עליהן, ולאחר שיתור בהן תור היטב יבחר את יפת התואר שבהן כאחשוורוש

זה בשעתו, ואז – לפי כללי הטקס המקודש – ינשק אותה על פוך פניה ואודם שפתייה.

צחוק. ראש העיר קם ויוצא אל אחורי הבמה

המנחה: קורא אחריו כבוד ראש העיר, אל הקהל שקט, קהל נכבד, אנחנו ממשיכים.

ירדן: בואו וראו, אנשי ירושלים: בפה הזקן והבלוי שבו ינשק את פני מלכת היופי, בפה זה עצמו הוא מונע ואוסר כתובת של קדושה ממצבת הזיכרון להם, שנפלו רעננים במלוא פריחתם, להם שעלומיהם צועקים מתוך עצמותיהם המרוסקות: "יזכור!"

בתוך כך קורא מישהו מאחורי הבמה למנחה, ועל פי תנועות ידיו של המנחה נראה שהוא מסרב לשמוע בקולו. המסך מתחיל להיסגר, המנחה מנופף בתנועות ידיים לא לסגור, המסך נפתח, ושוב מתחיל להיסגר, ושוב נפתח

ירדן: ממשיך אנשי ירושלים! בני קדושים אתם בעיר קדושה, קומתכם גבוהה היא, לא ראש עיר הוא לכם, מלך אביון הוא, רפש של נפש, כסיל עד תהום, חוטם של עץ הוא תוקע עצמו למקומות לא לו...

המסך נסגר עליו, הוא נבהל, אינו מבין מה קורה, מסתבך בבהלה בתוך המסך, נשאר בחוץ, רוצה לחזור ולהיכנס פנימה ואינו יודע איך. מן האולם עולה רעש גדול: מחיאות כפיים, יללות הורוהו, גם צחוק. עד שהמנחה שולח ידו ומושך אותו פנימה אל מאחורי המסך

המנחה: מופיע לפני הקהל ובוזה, קהל נכבד, סיימנו ערב גדול זה. יוצא אל מאחורי המסך

תמונה שישית

על אותה הבמה, מיד לאחר מכן. האולם כבר ריק, הבמה חשוכה כמעט, ירדן עומד באמצע הבמה, פניו מורמים

ירדן: בשקט, לאוויר אני לא רואה אותך עוד. בלא להנמיך את פניו הוא בוכה בלא קול, ובתוך בכיו עוד יום-יומיים. הוא עומד לצוות על החקיקה. אחר כך אחזור. אחזור הביתה, הביתה. ממשיך ובוכה בשטף ובלא קול

ראש העיר: נכנס מאחורי הבמה, רואה את ירדן, מתקרב אליו לאט, עוצר ועומד מאחורי גבו אתה ממשיך, מה? האולם הריק ודאי מלא, מה? מי שם עכשיו? אספה של פרושים? של צדוקים? או אולי אתה קורא עכשיו לסיקריקין לשלוף את

הפגיונות ו... נתקף כאב ובלחש אההה! ממשיך מיד בתוך הכאב, במין אנקת כאב, אבל לא בקול רם מאוד בית המקדש עוד עולה באש! בנות כוהנים עוד קופצות אל הלהבות! איזה? הבית הראשון או השני? או... או שניהם יחד? משתתק, נושם נשימה עמוקה, נתקף כאב, ממשיך וכמעט צועק של אש, של זהב, של זהב, של אש, תחליטו פעם: אש או זהב, אי אפשר שניהם יחד! ואיפה יחיו בני־אדם בתוך כל האש והזהב הזה? משתתק, נושם נשימה עמוקה.

ירדן: פניו אל האולם כן, האולם מלא, כל האולמות, הכול מלא, הנפש נשארת. ראש העיר: איך אפשר לעשות משהו כשבית המקדש עוד בוער? לסלול כבישים? לבנות כיתות? לנקות? זה עלוב. זה פשע! צריך לרוץ ולכבות את האש.

ירדן: יעשה, אבל יזכור ויזכיר את שם אלוהים בכל מעשה.

ראש העיר: איזה מין אלוהים זה, הוא לא עושה כלום ולא אכפת לו כלום, רק תן לו את שמו, את שמו, ואם לא – הוא עושה פוגרום?

ירדן: אני ה' אלוהיך – זה הדיבר הראשון, אחר כך...

ראש העיר: ובשמו אתה יורד לחיי, בשמו אתה מכריז עלי: מלך אביון. אני התיימתי פעם שאני מלך? אני נהגתי בגינונים של מלך?

ירדן: הוא ראש העיר ירושלים, הוא צריך להיות כ... הוא יכול להיות כ...
ראש העיר: לא! זה לא! רק אל תמליך אותי פתאום! כל ההמלכה הזאת, בשביל להוריד אותי שאולה! חוטם של עץ אתה מדביק לי...! מה אשם החוטם שלי? מה הוא עשה לך? ולמה זה חוטם? לי אין חוטם, לי יש אף, מספיק לי אף, מספיק לי לגמרי, מספיק ו... נתקף כאב חזק מן הרגיל אה.. מכניס אגרופו לפיו שלא לצעוק, מתכופף, מתפתל, נופל־כורע על ברכיו לא! בלחש אתה לא תראה. מתאמץ בכל כוחותיו לקום

ירדן: פונה אחורה, אליו, רואה אותו למטה, נבהל מה? ייתן לי יד, ארים אותו.

ראש העיר: אל עצמו לא אתה! קם, נושם נשימה עמוקה, רווח לו אבל רק קצת, מדבר אחר כך בכבדות, בנשימות עמוקות ואם... ואם... נאמר שאתן לך מה שאתה רוצה, אסכים, נעשה את זה "יזכור"?

ירדן: אינו מאמין אינני מבין.

ראש העיר: הנה, נאמר שהסכמת. נחקוק "יזכור", מה תעשה אז עם כל מה שאמרת נגדי? תבטל את הכול? החוטם שלי יחזור ויהיה אף?

ירדן: ודאי. אודה, אודה לו כל ימי חיי. הוא מתכוון לזה? הוא חוזר בתשובה?

ראש העיר: ומה... מה יקרה בעיר? נאמר ש... נאמר שהנה עומדת מצבת זיכרון

עם "יזכור" עם "יזכור אלוהים", יותר! נאמר שיש לנו כל ירושלים, השלמה, עם הר הבית, עם הכול, מה יקרה אז? נהיה אנשים אחרים? אולי לא, לא נמות?

ירדן: נוכל לקרוא אליו יותר מקרוב. הוא מתכוון באמת?
ראש העיר: כל זה בגלל יוד אחד? כל זה – אם יהיה יוד ולא יהיה נוך!
ירדן: גם אם מת בשל קצה של יוד, וזאת יוד חיה, קדושה. חוזר אל השאלה המעסיקה אותו באמת הוא ישנה באמת? יחקוק "יזכור"?
ראש העיר: נתקף כאב חזק לא! לא! לא! מתכופף מגודל הכאב לא. לא על הרצפה הזאת! מושך עצמו בכל כוחותיו אל השולחן, נאחז בו ומצליח להתיישב על הכיסא לא!

קול של סיתות איזמל באבן מתחיל להישמע די מקרוב. ירדן פונה הצידה מראש העיר ומקשיב בדאגה

ראש העיר: רווח לו קצת, ממשיך בלחש כמעט, בכבודת אנחנו נזכור, אנחנו. "אדם ילוד אישה, קצר ימים ושבע רוגז." ודאי! "כציץ פרח ויבול", ודאי! ואחר כך, אחר כך ריק – לא, גם לא ריק, אחר כך חושך – לא, גם לא חושך, אחר כך כלום – גם לא כלום, אין... אין מילים אחר כך, אבל אנחנו נזכור, אנחנו. כמה זמן שיש לנו – זה מה שיש לנו, אנחנו. את כל המילים שלנו נשים בנון הזה, בנון, בנון. ככל הכוח נחזיק ב... נתקף כאב, שולח ידו קדימה, קומץ אותה מאוד ב... בנון, בנון, בנון.

ירדן: מתייחס אל הקול שהוא שומע מה זה? מתקרב בדאגה אל ראש העיר מה זה?
ראש העיר: מה זה מה?
ירדן: הוא לא שומע?

רכבת צופרת בתוך כך, הצפירות הולכות ומתקרבות, ופוסקות פתאום
ראש העיר: הרכבת לירושלים, זהו! זאת ירושלים. זה לא תחנות הרכבת במרחבים הגדולים איפה שנולדנו, שם רכבות נכנסות וממשיכות, ופחות, פחות! זאת תחנת הרכבת של ירושלים, בקצה העולם, בבור, אין המשך, הרכבת באה, וזהו, זהו!
ירדן: לא זהו, הנה זה.

ראש העיר: שומע כן, ודאי. פניו מאירים הם עושים את זה, נתתי להם הוראה להתחיל מיד, עוד הלילה. יש טלפון מאחורי הבמה, וכשאתה עשית לי חוטם של עץ אז אני... הייתי רוצה להיות שם, יש להם ודאי לוקסים.
ירדן: את הכתובת שלו? נזכור?

ראש העיר: ממשיך בשלו הייתי רוצה להיות שם, הייתי לוקח את הפטיש ואת האיזמל. יש בית אחד ברחוב יפו, בפניה החבצלת. עבדנו שם בשלוש משמרות, סיתתנו בלילות.

ירדן: בבכי אל יעשה את זה! אתחנן לפניו. יצא אליהם, הנה זה כאן קרוב, יצא אליהם ויבקש שיפסיקו. אתחנן לפניו.

ראש העיר: קשה לדעת אם הוא מדבר בכנות או בלעג לצאת אליהם? לבקש? אני? אתה לא רואה? אני לא יכול לזוז, אני... אני בקושי נושם, אפילו אם... כבר לא יעזור, זה מוכרח להישאר "אנחנו", זה מוכרח.

המנחה: נכנס מאחורי הבמה, הוא מחפש אנשים, רואה אותם, הולך לקראתם שלום, סליחה, אולי אתם יודעים איך יוצאים מכאן? סגרו את דלת היציאה הראשית, ואני... אני גם עם נערה. מזהה אותם הו, סליחה, אדוני ראש העיר. קד קידה קלה ואתה, מר אליעזר דוד... אתם יחד? אתם נראים בידידות. יפה, זה משמח, קודם זו היתה סתם הצגה לקהל, מה?

ראש העיר: קם במאמץ ועומד, נתקף כאב חזק אהההה!

המנחה: נבהל מה זה?

ראש העיר: פניו אל האולם, רואה עכשיו את האולם הגדול והריק לא! סגור, בבקשה... סגור, בבקשה, את המסך.

המנחה: הולך לעבר צד הבמה אבל אין אף אחד, האולם ריק מזמן.

ראש העיר: בקושי יותר מדי... יותר מדי גדול... קר... נעשה קר.

המנחה: בבקשה...

המסך נסגר, והמנחה קופץ ועומד מהעבר האחר של המסך, מול האולם

תמונה אחרונה

המנחה עומד על הבמה, מדבר אל הקהל

המנחה: ראש העיר שלנו באמת מת. ראש העיר החדש, צעיר יותר ומעשי יותר, החליט לרצות את אליעזר דוד ירדן ואת תומכיו, וציווה לחקוק בצד השני של מצבת הזיכרון את הכתובת "יזכור". הוא שלח את הנהג שלו להביא את ירדן, וירדן הביט רגע וברח מן המקום. הוא אמר אחר כך שהכתובת הקודמת, "נזכור", עוברת דרך האבן אל תוך ה"יזכור", ושזה גרוע יותר מקודם. אבל כל זה הוא עניין ישן. בינתיים נעשתה ירושלים הקטנה ירושלים הגדולה, השלמה, העיר שחוכרה לה יחדיו, ירושלים האמיתית. מי עשה את זה? אף

אחד לא יכול לענות. וירדן מצא את עצמו מחדש בתוך החומות, הוא מצא את עצמות בנו והביא אותו לקבורה בהר הזיתים, איפה שקבורים גם אבותיו. ואת מצבת הזיכרון שלנו שכחו, כולם, כולם.